RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA TALABA QIZLARNING IJTIMOIY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRIŞ IMKONIYATLARI

Yakubova Şaxnoza Erkinbayevna
Urganç davlat pedagogika instituti
"Pedagogika va psixologiya" kafedrasi
p.f.f.d. (PhD), dotsenti
E-mail:shaxnozaerkinbayevna1991@gmail.com
ORCID:https://orcid.org/0009-0007-7400-7773

Annotatsiya. *Maqolada raqamli ta'lim muhitida talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantiriş imkoniyatlari, pedagogik şart-şaroitlari va samarali usullari tahlil qilinadi. Raqamli platformalar, onlayn loyihalar, virtual hamkorlik va elektron kommunikatsiya vositalarining talaba qizlarning taşabbuskorligi, yetakçilik könikmalari hamda jamoat faoliyatidagi iştirokini rivojlantirişdagi ahamiyati asoslanadi. Şuningdek, raqamli tengsizlik, kiberbulling va axborot xavfsizligi bilan boğliq muammolar körib çiqiladi.*

Kalit sözlari: *raqamli ta'lim muhiti, talaba qizlar, ijtimoiy faollik, raqamli kompetensiya, elektron kommunikatsiya, yetakçilik, virtual hamkorlik, raqamli tenglik.*

Аннотация. *В статье анализируются возможности и педагогические условия развития социальной активности студенток в цифровой образовательной среде. Рассматривается роль цифровых платформ, онлайн-проектов, виртуального сотрудничества и электронных коммуникаций в формировании инициативности, лидерских навыков и участия студенток в общественной жизни. Особое внимание уделяется цифровому неравенству, кибербуллингу и информационной безопасности.*

Ключевые слова: *цифровая образовательная среда, студентки, социальная активность, цифровая компетентность, электронная коммуникация, лидерство, виртуальное сотрудничество, цифровое равенство.*

Abstract. *The article examines the opportunities and pedagogical conditions for developing female students' social activity in a digital learning environment. It explores the role of digital platforms, online projects, virtual collaboration, and electronic communication in fostering initiative, leaderşip skills, and participation in community life. Particular attention is paid to the çallenges of digital inequality, cyberbullying, and information security.*

Keywords: *digital learning environment, female students, social activity, digital competence, electronic communication, leaderşip, virtual collaboration, digital equality.*

KIRIŞ. Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayoniga keng joriy etilişi talabalarning bilim oliş, muloqot qiliş, hamkorlikda işlaş va ijtimoiy taşabbuslarni amalga oşiriş imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida raqamli muhit nafaqat bilim oliş, balki talabalarning jamoat hayotidagi iştiroki, yetakçilik salohiyati va fuqarolik mas'uliyatini rivojlantiriş vositasi sifatida ham ahamiyatlidir.

Talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantiriş ularning ta'lim, ilm-fan, madaniyat, volontyorlik, talabalar boşqaruvi va jamoatçilik taşabbuslaridagi iştirokini kengaytirişni nazarda tutadi. UNESCOning 2024-yilgi gender va texnologiyalar böyiça hisobotida raqamli texnologiyalar ta'lim imkoniyatlarini kengaytirişi bilan birga, raqamli könikmalar va texnologiyalardan foydalanişdagi tengsizliklarni ham kuçaytirişi mumkinligi ta'kidlangan [1].

Şu sababli raqamli ta'lim muhitida talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantiriş uçun texnologik vositalarni taqdim etişning özi yetarli emas. Ularni mazmunli faoliyatga jalb qiliş, mustaqil taşabbuslarini qöllab-quvvatlaş, raqamli kompetensiyalarini rivojlantiriş va xavfsiz muloqot şaroitlarini yaratiş zarur.

Tadqiqotning maqsadi raqamli ta'lim muhitida talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantiriş imkoniyatlari va pedagogik şart-şaroitlarini aniqlaşdan iborat.

ADABIYOTLAR ŞARHI. Raqamli ta'lim muhitida talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantiriş masalasi raqamli texnologiyalardan foydalaniş, gender tengligi,

pedagogik qöllab-quvvatlaş va talabalarning ijtimoiy taşabbuslarini rağbatlantiriş bilan uzviy boğliq. UNESCOning Global Education Monitoring Report 2024: Gender Report - Teçnology on Her Terms hisobotida ta'limda texnologiyalardan foydalaniş, gender tafovutlari hamda qizlarning raqamli muhitdagi imkoniyatlari va xavfsizligi masalalari yoritilgan [1]. Uşbu yondaşuv raqamli ta'limni taşkil etişda qizlarning ehtiyojlari va manfaatlarini hisobga oliş muhimligini körsatadi.

Özbekistonlik tadqiqotçilardan M.O. Isroilova xotin-qizlarning ilmiy faolligini oşirişda zamonaviy ta'lim va innovatsion yondaşuvlarning ahamiyatini örgangan [2]. Mazkur yönaliş talaba qizlarning bilim oliş jarayonidagi faolligini qöllab-quvvatlaş, ularning ilmiy taşabbuslarini rağbatlantiriş va innovatsion faoliyatga jalb etiş zarurligini asoslaş uçun muhimdir. N.Nurmatovaning talaba qizlar ijtimoiy faolligining pedagogik asoslari hamda globallaşuv şaroitidagi transformatsiyasiga bağişlangan işlari esa uşbu masalani ijtimoiy-pedagogik nuqtayi nazardan örganişga imkon beradi [3; 4].

G.M. Qurbonova oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarning kasbiy, madaniy va kommunikativ faoliyatini samarali taşkil etiş masalasiga e'tibor qaratadi [5]. Bu yönaliş raqamli ta'lim muhitida muloqot, hamkorlik, jamoaviy loyihalar va kasbiy özaro aloqalarni rivojlantiriş bilan boğliq. X.A. Ravşanovning talabalarning özini özi faollaştirişining ijtimoiy-psixologik mexanizmlariga oid tadqiqoti ham talabalarda taşabbuskorlik va mustaqil faoliyatni rivojlantiriş masalasini tahlil qilişda ahamiyatlidir [6].

F.A. Sobirovning raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt asosida xotin-qizlar bandligi, onlayn ta'lim hamda masofaviy iş imkoniyatlarini rivojlantirişga bağişlangan işi raqamli vositalarning xotin-qizlar uçun yangi ta'lim va kasbiy imkoniyatlar yaratiş jihatini yoritadi [7]. Ş.Sotiboldiyevaning talaba qizlar ijtimoiy faolligini oşirişda ta'lim texnologiyalaridan foydalanişga oid tadqiqoti esa pedagogik texnologiyalar va ijtimoiy faollik örtasidagi boğliqlikni örganiş uçun muhim yönaliş hisoblanadi [8].

R.Suyunov oliy ta’lim talabalarida fuqarolik mas’uliyatini rivojlantirişda raqamli media resurslarining örnini körib çiqadi [9]. Uşbu masala talaba qizlarni ijtimoiy loyihalar, axborot almaşinuvi va jamoatçilik taşabbuslariga jalb etiş bilan boğliq.

Yuqoridagi manbalar tahlili raqamli ta’lim muhitida talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirişni bir neçta özaro boğliq yönalişda örganiş zarurligini körsatadi: innovatsion ta’lim texnologiyalaridan foydalaniş, kommunikativ va kasbiy könikmalarni rivojlantiriş, fuqarolik mas’uliyatini şakllantiriş hamda talabalarning mustaqil taşabbuslarini qöllab-quvvatlaş. Şu bilan birga, körib çiqilgan manbalar asosida raqamli vositalar, pedagogik qöllab-quvvatlaş va amaliy ijtimoiy loyihalarni yagona pedagogik tizim sifatida birlaştiriş masalasini yanada çuqurroq tadqiq etiş zarurati yuzaga keladi. Mazkur maqolada aynan şu jihatga e’tibor qaratilib, raqamli ta’lim muhitining talaba qizlar ijtimoiy faolligini rivojlantirişdagi pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi.

METODLAR. Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tahlil qiliş, qiyosiy-tahliliy yondaşuv, tizimlaştiriş va nazariy umumlaştiriş metodlaridan foydalanildi. Xalqaro taşkilotlarning raqamli ta’lim, gender tengligi va raqamli könikmalarga oid hisobotlari örganildi.

Tahlil jarayonida talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantiriş imkoniyatlari uç yönalişda körib çiqildi: raqamli ta’lim vositalari, pedagogik qöllab-quvvatlaş hamda talabalarning amaliy va jamoaviy faoliyati. Tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bölib, empirik sörovnoma yoki pedagogik tajriba-sinov ötkazilmadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMALAR. Raqamli ta’lim muhiti elektron ta’lim platformalari, videokonferensiya vositalari, ijtimoiy tarmoqlar, elektron kutubxonalar va hamkorlikdagi raqamli loyihalarni qamrab oladi. Uşbu vositalar talaba qizlarning axborot almaşişi, fikr bildirişi, jamoaviy vazifalarni bajarişi va ijtimoiy taşabbuslarni ilgari surişi uçun şaroit yaratadi.

Talaba qizlarning ijtimoiy faolligi quyidagi tarkibiy yönalişlarda rivojlantirilişi mumkin:

Kommunikativ faollik - onlayn muhokamalarda qatnaşiş, fikrni asoslaş va samarali muloqot qiliş.

Taşabbuskorlik - ijtimoiy muammolarni aniqlaş va ularni hal etişga qaratilgan loyihalarni taklif qiliş.

Yetakçilik - talabalar guruhlari, volontyorlik taşabbuslari va jamoaviy loyihalarni taşkil etiş.

Fuqarolik faolligi - ma'rifiy kampaniyalar, ekologik tadbirlar va jamoatçilik taşabbuslarida iştirok etiş.

Raqamli ijodkorlik - ijtimoiy ahamiyatga ega videolar, infografikalar, podkastlar va elektron materiallar yaratiş.

Bu yönalişlar raqamli vositalarni oddiy axborot manbai sifatida emas, balki talabalarning mustaqil va jamoaviy faoliyatini taşkil etiş vositasi sifatida qöllaşni nazarda tutadi.

Ijtimoiy faollikni rivojlantirişning pedagogik şart-şaroitlari.

Talaba qizlarning raqamli muhitdagi faolligi maqsadli pedagogik yondaşuv orqali rivojlantirilişi lozim. Bunda quyidagi şart-şaroitlar muhim hisoblanadi.

Birinçidan, teng raqamli imkoniyatlarni ta'minlaş zarur. Talabalar internet, qurilmalar, elektron ta'lim resurslari va raqamli könikmalarni rivojlantiriş imkoniyatlaridan foydalanişda qöllab-quvvatlanişi kerak.

Ikkinçidan, loyiha asosida öqitişni taşkil etiş maqsadga muvofiq. Talaba qizlar ijtimoiy muammolarni örganiş, ularning yeçimlarini işlab çiqiş va natijalarni raqamli şaklda taqdim etiş orqali taşabbuskorlik va jamoaviy mas'uliyat könikmalarini rivojlantirişi mumkin.

Uçinçidan, raqamli mentorlik va hamkorlikni yölga qöyiş lozim. Öqituvçilar, tyutorlar va tajribali talabalarning kömagi qizlarning ilmiy, kasbiy va jamoat loyihalarida faol qatnaşişiga yordam beradi.

Törtinçidan, xavfsiz va inklyuziv raqamli muhitni yaratiş muhim. Kiberbulling, kamsitiş, şaxsiy ma'lumotlarning tarqalişi va zararli kontent bilan boğliq xavflarning oldini oliş böyiça tuşuntiriş işlari olib borilişi kerak. UNESCO ham raqamli

texnologiyalarning ta’limdagi imkoniyatlarini baholaşda foydalanuvçilar xavfsizligi va farovonligini hisobga oliş zarurligini ta’kidlaydi.

Raqamli vositalar va ularning pedagogik imkoniyatlari.

1-jadval.

Talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirişda raqamli vositalardan foydalaniş:

Raqamli vosita	Faoliyat şakli	Rivojlantiriladigan könikmalar
Moodle, Google Classroom	Forumlar, guruhli topşiriqlar	Muloqot va hamkorlik
Zoom, Google Meet	Onlayn uçraşuv va munozaralar	Fikr bildiriş va taqdimot
Telegram va boşqa kommunikatsiya platformalari	Ma’rifiy kampaniya va axborot almaşiş	Taşabbuskorlik va taşkilotçilik
Canva va raqamli kontent vositalari	Infografika, videorolik va elektron material yaratiş	Ijodkorlik va axborot savodxonligi
Onlayn loyiha vositalari	Jamoaviy rejalaştiriş va loyiha boşqaruvi	Yetakçilik va mas’uliyat

Jadvalda keltirilgan vositalarning samaradorligi ularning özіga emas, balki qanday pedagogik maqsadda va qay tarzda qöllanişiga boğliq. Masalan, kommunikatsiya platformasidan faqat xabar almaşiş uçun foydalaniş bilan unda ijtimoiy loyiha taşkil etiş bir xil natija bermaydi. Şu sababli raqamli vositalar aniq vazifa, hamkorlik va amaliy natija bilan boğlanişi lozim.

Raqamli muhitdagi muammolar va ularni bartaraf etiş yöllari.

Raqamli ta’lim muhitida internet va qurilmalardan foydalaniş imkoniyatlarining teng emasligi, raqamli savodxonlik darajasidagi farqlar, onlayn muloqotdagi tösiqlar va kiberbulling talaba qizlarning faol iştirokiga salbiy ta’sir körsatişi mumkin.

Uşbu muammolarni kamaytiriş uçun oliy ta’lim muassasalarida raqamli savodxonlik maşğulotlarini taşkil etiş, mentorlik dasturlarini yölga qöyiş, qizlarning

ilmiy va ijtimoiy loyihalardagi iştirokini qöllab-quvvatlaş hamda raqamli xavfsizlik qoidalarini örgatiş zarur.

Şuningdek, raqamli faollik bevosita muloqot, yuzma-yuz hamkorlik va real ijtimoiy faoliyatning örnini töliq egallamasligi kerak. Eng maqbul yondaşuv - raqamli va an'anaviy faoliyat şakllarini özaro uyğunlaştirişdir.

XULOSA. Tahlil natijalari raqamli ta'lim muhiti talaba qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantiriş uçun muloqot, hamkorlik, taşabbuskorlik va yetakçilik imkoniyatlarini kengaytirişini körsatadi. Biroq bu imkoniyatlardan samarali foydalaniş teng raqamli şaroitlar, pedagogik qöllab-quvvatlaş va xavfsiz onlayn muhitni talab etadi.

Talaba qizlarni raqamli loyihalar, volontyorlik taşabbuslari, virtual munozaralar va jamoaviy faoliyatga jalb etiş ularning ijtimoiy iştirokini rivojlantirişga xizmat qilişi mumkin. Şu bois oliy ta'lim muassasalarida raqamli vositalarni aniq ijtimoiy-pedagogik maqsadlar bilan boğlaş, mentorlikni rivojlantiriş va faoliyat natijalarini mazmunli mezonlar asosida baholaş tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RÖYXATI:

UNESCO. *Global Education Monitoring Report 2024: Gender Report — Technology on Her Terms.* — Paris: UNESCO, 2024. — URL:https://www.unesco.org/gem-report/en/publication/2024-gender-report

Isroilova M.O. Xotin-qizlarning ilmiy faolligini oshirishda zamonaviy ta'lim va innovatsion yondashuvlarning ahamiyati // Universal xalqaro ilmiy jurnal. — 2026. — J. 3, № 2.1. — B. 242–244.

Nurmatova N. Talaba qizlarda ijtimoiy faolligini rivojlantirishning pedagogik asoslari // Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali. №1(2), 2026. — B. 462–465.

Nurmatova N.U. Globalizatsiya sharoitida talaba qizlar ijtimoiy faolligining transformatsiyasi // Science Time. — 2026. — J. 4, № 2. — B. 612–616.

Qurbonova G.M. Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarning kasbiy, madaniy va kommunikativ faoliyatlarini samarali tashkil etish // Maktabgacha va maktab ta'limi. — 2026. — J. 4, № 1. — Betlari jurnal sahifasida ko'rsatilmagan.

Ravshanov X.A. Innovatsion ta’lim sharoitida talabalarning o‘zini o‘zi faollashtirishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — J. 7, № 1. — B. 66–70.

Sobirov F.A. Raqamli texnologiyalar va sun’iy intellekt asosida xotin-qizlar bandligi, onlayn ta’lim va masofaviy ish imkoniyatlarini rivojlantirish // Oila, xotin-qizlar va ijtimoiy hayot elektron ilmiy jurnali. — B. 90–103.

Sotiboldiyeva Sh. Talaba qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishda ta’lim texnologiyalardan foydalanish // Maktabgacha va maktab ta’limi. — 2023. — J. 1, № 2. — B. 144–147.

Suyunov R. Oliy ta’lim talabalarida fuqarolik mas’uliyatini rivojlantirishda raqamli media resurslarining o‘rni // Ijtimoiy-gumanitar sohada ilmiy-innovatsion tadqiqotlar. — 2026. — J. 3, № 5. — B. 181–184.

Yakubova Sh.E. Oliy ta’lim muassasalarida talaba qizlar ijtimoiy faolligini kompetentlik asosida rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari // Ma’mun Science ilmiy-nazariy jurnali. 4 jild, 7-son. — B. 112–115. https://www.tadqiqot.uz/index.php/jms/issue/view/941